ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 15ης Σεπτεμβρίου 2011 *

Στην υπόθεση C-347/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bezirksgericht Linz (Αυστρία) με απόφαση της 10ης Απριλίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Αυγούστου 2009, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης κατά των

Jochen Dickinger, και

Franz Ömer,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, K. Schiemann (εισηγητή), L. Bay Larsen, την A. Prechal και τον E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot
γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της συνεδριάσεως της 27ης Ιανουαρίου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— οι Dickinger και Ömer, εκπροσωπούμενοι από τους W. Denkmair και O. Plöckinger, Rechtsanwälte,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την C. Pesendorfer και τον J. Bauer,

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις L. Van den Broeck και M. Jacobs, επικουρούμενες από τους A. Hubert και P. Vlaemminck, avocats,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Ε.-Μ. Μαμούνα, Μ. Τασσοπούλου και Γ. Παπαδάκη,

— η Κυβέρνηση της Μάλτας, εκπροσωπούμενη από την A. Buhagiar και τον J. Borg,

— η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον L. Inez Fernandes και την A. Barros,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους E. Traversa και B.-R. Killmann,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 31ης Μαρτίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 43 ΕΚ και 49 ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ποινικών διώξεων που κινήθηκαν κατά των J. Dickinger και F. Ömer για παράβαση, εκ μέρους της εταιρίας αυστριακού δικαίου bet-at-home.com Entertainment GmbH (στο εξής: bet-at-home.com Entertainment), της οποίας αυτοί είναι διαχειριστές, της αυστριακής νομοθεσίας για την εκμετάλλευση τυχερών παιχνιδιών, ειδικότερα όσον αφορά την παροχή διαδικτυακών παιχνιδιών καζίνου.

Το νομικό πλαίσιο

3 Ο ομοσπονδιακός νόμος για τα τυχερά παιχνίδια (Glücksspielgesetz, *BGBl.* 620/1989), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: GSpG), ορίζει στο άρθρο 3, με τίτλο «Μονοπώλιο τυχερών παιχνιδιών», ότι το δικαίωμα διοργάνωσης τυχερών παιχνιδιών επιφυλάσσεται στο ομοσπονδιακό κράτος. Τα άρθρα 14 και 21 του GSpG προβλέπουν παράλληλα ότι ο ομοσπονδιακός Υπουργός

Οικονομικών μπορεί να χορηγήσει άδειες, αφενός, για τη διοργάνωση λαχειοφόρων αγορών και, αφετέρου, για την εκμετάλλευση καζίνων. Τα αθλητικά στοιχήματα, τα οποία δεν θεωρούνται τυχερά παιχνίδια υπό τη στενή έννοια, δεν υπάγονται, εκτός από ένα είδος ιπποδρομιακού στοιχήματος που ονομάζεται «Toto», στο καθεστώς του GSpG.

4 Τα διαδικτυακά παιχνίδια καζίνου εξομοιώνονται, δυνάμει του άρθρου 12 bis του GSpG, με τις λαχειοφόρες αγορές και υπάγονται, ως εκ τούτου, στο καθεστώς αδειοδοτήσεως των λαχειοφόρων αγορών και όχι στο καθεστώς που διέπει τα καζίνα. Το εν λόγω άρθρο 12 bis, το οποίο προστέθηκε στον GSpG το 1997 (*BGBl.* I, 69/1997), περιλαμβάνει συναφώς τον ακόλουθο ορισμό των «ηλεκτρονικών λαχειοφόρων αγορών»:

«λαχειοφόρες αγορές για τις οποίες η σύμβαση παιχνιδιού συνάπτεται ηλεκτρονικώς, η απόφαση για τα κέρδη ή τις απώλειες κοινοποιείται ή μεταδίδεται κεντρικά και ο συμμετέχων μπορεί να έχει πρόσβαση στα αποτελέσματα αμέσως μετά τη συμμετοχή στο παιχνίδι».

5 Η άδεια διοργάνωσης λαχειοφόρων αγορών χορηγείται, δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 2, του GSpG, μόνο σε πρόσωπο το οποίο:

«1. είναι κεφαλαιουχική εταιρία που έχει την έδρα της εντός της επικράτειας,

2. δεν έχει ιδιοκτήτες (μετόχους) που διαθέτουν αποφασιστική επιρροή λόγω της οποίας δεν είναι δυνατό να εξασφαλιστεί η αξιοπιστία από άποψη κανονιστικών ρυθμίσεων,

3. διαθέτει εποπτικό συμβούλιο και εταιρικό ή καταβεβλημένο ονομαστικό κεφάλαιο τουλάχιστον 109 000 000 ευρώ, για το οποίο πρέπει να αποδεικνύεται επαρκώς η νόμιμη προέλευσή του,

4. διορίζει διευθυντικά στελέχη τα οποία, λόγω της καταρτίσεώς τους, είναι επαγγελματικώς κατάλληλα, έχουν τα απαραίτητα χαρακτηριστικά και διαθέτουν την εμπειρία που απαιτείται για την ορθή εκμετάλλευση της δραστηριότητας και δεν συντρέχει στο πρόσωπό τους κανένας λόγος εξαιρέσεως βάσει του άρθρου 13 του κώδικα βιοτεχνικών, εμπορικών και βιομηχανικών επαγγελμάτων του 1973 (Gewerbeordnung 1973) […],

5. λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών (ειδικότερα όσον αφορά την εμπειρία, τις γνώσεις και τα ίδια μέσα), δημιουργεί την προσδοκία ότι θα προσπορίσει στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση τα περισσότερα έσοδα (φόρος επί της παραχωρήσεως της άδειας και εισφορές επί των στοιχημάτων),

6. για το οποίο η πιθανή σύνθεση του ομίλου στον οποίο ανήκουν ο ιδιοκτήτης ή οι ιδιοκτήτες που έχουν ειδική συμμετοχή στην επιχείρηση δεν παρεμποδίζει τον αποτελεσματικό έλεγχο του κατόχου της άδειας.»

6 Η άδεια μπορεί, κατ' εφαρμογή του άρθρου 14, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του GSpG, να χορηγηθεί για χρονικό διάστημα δεκαπέντε ετών κατ' ανώτατο όριο.

7 Το άρθρο 14, παράγραφος 5, πρώτη περίοδος, του GSpG προβλέπει ότι κατά το διάστημα ισχύος της άδειας λαχειοφόρων αγορών δεν χορηγείται καμία άλλη άδεια.

8 Εάν περισσότεροι υποψήφιοι που πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 14, παράγραφος 2, του GSpG ζητούν τη χορήγηση άδειας, ο ομοσπονδιακός Υπουργός Οικονομικών υποχρεούται, δυνάμει της παραγράφου 5, δεύτερη περίοδος, του ίδιου

άρθρου, να αποφασίσει βάσει του κριτηρίου που αναφέρεται στο σημείο 5 της εν λόγω παραγράφου 2 και να χορηγήσει την άδεια στον επιχειρηματία που μπορεί να προσπορίσει τα περισσότερα έσοδα στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

9 Δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 1, του GSpG, ο κάτοχος της άδειας δεν έχει το δικαίωμα να ιδρύσει υποκατάστημα εκτός Αυστρίας. Περαιτέρω, για να αποκτήσει ο κάτοχος της άδειας ειδικές συμμετοχές σε άλλες εταιρίες απαιτείται έγκριση του ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομικών. Δυνάμει του άρθρου 15 bis του GSpG, η εν λόγω άδεια απαιτείται και για την παράταση της δραστηριότητας του κατόχου της άδειας, η οποία πρέπει να χορηγείται μόνον εάν δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος μείωσης των εσόδων της ομοσπονδιακής κυβερνήσεως που προέρχονται από τον φόρο επί της παραχωρήσεως της άδειας ή από τις εισφορές επί των στοιχημάτων.

10 Το άρθρο 16 του GSpG υποχρεώνει τον κάτοχο της άδειας να καθορίσει τους όρους συμμετοχής στα τυχερά παιχνίδια για τα οποία του παραχωρήθηκε η άδεια οργάνωσης. Οι όροι αυτοί, οι οποίοι πρέπει να εγκριθούν από τον ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομικών, δημοσιεύονται στην *Amtsblatt zur Wiener Zeitung* και αναρτώνται σε κοινή θέα στα καταστήματα του κατόχου της άδειας και στα σημεία πώλησης.

11 Ο κάτοχος της άδειας οφείλει, δυνάμει του άρθρου 18, παράγραφος 1, του GSpG, να γνωστοποιεί κάθε χρόνο στον ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομικών τα στοιχεία των συμμετεχόντων στο εταιρικό κεφάλαιο της επιχείρησης. Εξάλλου, δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 1, του GSpG, ο κάτοχος της άδειας υπόκειται στον έλεγχο του ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομικών. Ο Υπουργός μπορεί να λαμβάνει γνώση των ετήσιων λογαριασμών καθώς και άλλων εγγράφων του κατόχου της άδειας και μπορεί να προβαίνει σε ελέγχους στους χώρους ασκήσεως της εμπορικής δραστηριότητας ή να αναθέτει σε λογιστές ή σε άλλους πραγματογνώμονες να προβαίνουν σε ελέγχους. Το κόστος της εποπτείας φέρει ο κάτοχος της άδειας και ο ομοσπονδιακός Υπουργός Οικονομικών του αποστέλλει ετησίως τα έξοδα προς πληρωμή.

12 Το άρθρο 19, παράγραφος 2, του GSpG προβλέπει περαιτέρω τον διορισμό, από τον ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομικών, ενός κρατικού επιτρόπου («Staatskommissär») ο οποίος, δυνάμει του άρθρου 26 του νόμου περί πιστώσεων (Kreditwesengesetz, *BGBl.* 63/1979), έχει δικαίωμα να παρίσταται στις συνελεύσεις των μετόχων καθώς και στις συνεδριάσεις του συμβουλίου που εποπτεύει τον κάτοχο της άδειας. Ο κρατικός επίτροπος είναι είτε υπάλληλος φορέα τοπικής αυτοδιοικήσεως είτε δικηγόρος ή ελεγκτής, υπόκειται στον έλεγχο του ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομικών και μπορεί να απαλλαχθεί των καθηκόντων του οποτεδήποτε. Ο κρατικός επίτροπος έχει ιδίως ως αποστολή να προσβάλλει κάθε απόφαση των οργάνων της εταιρίας που θεωρεί παράνομη. Η προσβολή αυτή έχει ως συνέπεια την αναστολή των αποτελεσμάτων της επίμαχης αποφάσεως μέχρι την έκδοση αποφάσεως από τις αρμόδιες αρχές.

13 Δυνάμει του άρθρου 19, παράγραφος 3, του GSpG, ο ομοσπονδιακός Υπουργός Οικονομικών και η ομοσπονδιακή αθλητική οργάνωση έχουν δικαίωμα να προτείνουν από ένα μέλος για το συμβούλιο που εποπτεύει τον δικαιούχο της άδειας.

14 Το άρθρο 19, παράγραφος 4, του GSpG επιβάλλει στον δικαιούχο της άδειας την υποχρέωση να κοινοποιεί στον ομοσπονδιακό Υπουργό Οικονομικών τον ετήσιο ισολογισμό, την έκθεση διαχείρισης και τον ενοποιημένο ισολογισμό του ομίλου, καθώς και τις εκθέσεις των ελεγκτών για τα εν λόγω έγγραφα, εντός προθεσμίας έξι μηνών από το τέλος του οικείου οικονομικού έτους.

15 Τα άρθρα 17 και 20 του GSpG ορίζουν πώς κατανέμονται τα έσοδα από τα τυχερά παιχνίδια. Το άρθρο 17, παράγραφος 3, σημείο 6, ορίζει τα τέλη για τη χορήγηση της άδειας ηλεκτρονικών λαχειοφόρων αγορών σε 24 % επί των καθαρών ετήσιων εσόδων μετά την αφαίρεση των διανεμομένων κερδών. Δυνάμει του άρθρου 20, το 3 % των εσόδων από τις λαχειοφόρες αγορές, το οποίο δεν μπορεί να είναι κατώτερο από 40 εκατομμύρια ευρώ, διατίθεται για την αθλητική ανάπτυξη.

16 Τα άρθρα 21 έως 31 του GSpG περιλαμβάνουν παρόμοιες διατάξεις που ρυθμίζουν τη χορήγηση των δώδεκα αδειών εκμεταλλεύσεως καζίνου, την εποπτεία των δικαιούχων της άδειας καθώς και τη διεξαγωγή των τυχερών παιχνιδιών.

17 Η διοργάνωση τυχερών παιχνιδιών με σκοπό το κέρδος από πρόσωπο που δεν διαθέτει άδεια εκμεταλλεύσεως διώκεται ποινικώς στην Αυστρία. Κατά το άρθρο 168 του αυστριακού Ποινικού Κώδικα (Strafgesetzbuch, στο εξής: StGB) τιμωρείται «όποιος είτε διοργανώνει παιχνίδι στο οποίο το κέρδος ή η ζημία του παίκτη εξαρτάται αποκλειστικώς ή κυρίως από την τύχη ή το οποίο απαγορεύεται ρητώς, είτε προάγει τη συνάθροιση ατόμων προς διοργάνωση τέτοιου παιχνιδιού, με σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε τρίτον περιουσιακό όφελος από τη διοργάνωση ή τη συνάθροιση αυτή». Οι προβλεπόμενες κυρώσεις είναι ποινή φυλάκισης μέχρι έξι μήνες ή χρηματική ποινή ίση προς 360 ημέρες.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

18 Το Österreichische Lotterien GmbH (στο εξής: Österreichische Lotterien) είναι ιδιωτικού δικαίου εταιρία περιορισμένης ευθύνης. Δυνάμει αποφάσεως του ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομικών της 16ης Μαρτίου 1995, έλαβε τη μοναδική άδεια διοργάνωσης λαχειοφόρων αγορών στην Αυστρία για την περίοδο από 1 Δεκεμβρίου 1994 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2004. Μετά τη σύσταση «ηλεκτρονικών λαχειοφόρων αγορών» με την προσθήκη, το 1997, του άρθρου 12 bis στον GSpG, η άδεια της εν λόγω εταιρίας επεκτάθηκε και σε αυτό το είδος λαχειοφόρων αγορών και παρατάθηκε μέχρι το 2012 με απόφαση του ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομικών της 2ας Οκτωβρίου 1997. Η διάρκεια της άδειας ορίσθηκε, λαμβανομένης υπόψη της μέγιστης δεκαπενταετούς διάρκειας που επιτρέπει ο νόμος, για την περίοδο από 1 Οκτωβρίου 1997 μέχρι 30 Σεπτεμβρίου 2012.

19 Ο πλειοψηφικός μέτοχος της Österreichische Lotterien είναι η Casinos Austria AG (στο εξής: Casinos Austria), ανώνυμη εταιρία ιδιωτικού δικαίου, η οποία κατέχει τις

δεκαπέντε άδειες εκμετάλλευσης καζίνου που προβλέπει ο GSpG (βλ., συναφώς, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, C-64/08, Engelmann, Συλλογή 2010, σ. I-8219, 13 έως 15). Κατά την ημερομηνία των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το Αυστριακό Δημόσιο κατείχε έμμεσα το ένα τρίτο των μετοχών του εταιρικού κεφαλαίου της Casinos Austria, τις δε υπόλοιπες μετοχές κατείχαν ιδιώτες επενδυτές.

20 Οι Dickinger και Ömer, αυστριακοί υπήκοοι, είναι οι ιδρυτές του πολυεθνικού ομίλου διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών bet-at-home.com. Η μητρική εταιρία του ομίλου αυτού είναι η bet-at-home.com AG, εταιρία γερμανικού δικαίου που εδρεύει στο Ντίσελντορφ (Γερμανία).

21 Η bet-at-home.com Entertainment, εταιρία αυστριακού δικαίου με έδρα στο Linz (Αυστρία), δραστηριοποιείται στους τομείς των «υπηρεσιών αυτόματης επεξεργασίας δεδομένων και της τεχνολογίας πληροφοριών» και είναι μία από τις θυγατρικές εταιρίες της bet-at-home.com AG. Οι Dickinger και Ömer είναι οι διαχειριστές της bet-at-home.com Entertainment. Η εν λόγω εταιρία διαθέτει αυστριακή άδεια βάσει της οποίας μπορεί να παρέχει αθλητικά στοιχήματα.

22 Η Bet-at-home.com Entertainment κατέχει, ως θυγατρική της, την εταιρία bet-at-home.com Holding Ltd, υπαγόμενη στο δίκαιο της Μάλτας, η οποία κατέχει τρεις θυγατρικές, τις εταιρίες bet-at-home.com Internet Ltd, bet-at-home.com Entertainment Ltd, υπαγόμενες στο δίκαιο της Μάλτας, και τη bet-at-home.com Internationale Ltd (στο εξής: από κοινού, οι μαλτέζικες θυγατρικές).

23 Δύο από τις μαλτέζικες θυγατρικές προτείνουν τυχερά παιχνίδια και αθλητικά στοιχήματα μέσω Διαδικτύου, στη διεύθυνση www.bet-at-home.com. Οι εν λόγω εταιρίες διαθέτουν, συναφώς, μαλτέζικη άδεια («Class One Remote Gaming License») ισχύουσα για διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια και μαλτέζικη άδεια («Class Two Remote Gaming License») ισχύουσα για διαδικτυακά αθλητικά στοιχήματα. Ο διαδικτυακός τόπος είναι διαθέσιμος στα ισπανικά, στα γερμανικά, στα ελληνικά, στα αγγλικά,

στα ιταλικά, στα ουγγρικά, στα ολλανδικά, στα πολωνικά, στα σλοβενικά, στα τουρκικά και στα ρωσικά, αλλά όχι στα μαλτέζικα. Στην εν λόγω διαδικτυακή διεύθυνση προσφέρονται, μεταξύ άλλων, τυχερά παιχνίδια όπως το πόκερ, το μπλακ τζακ, ο μπακαράς, η ρουλέτα καθώς και παιχνίδια σε μηχανήματα με εικονικά χρήματα. Η συμμετοχή σε όλα αυτά τα παιχνίδια επιτρέπεται χωρίς κανένα περιορισμό ως προς το ύψος του στοιχηματιζόμενου ποσού.

24 Η εκμετάλλευση του διαδικτυακού τόπου www.bet-at-home.com εξασφαλίζεται αποκλειστικά μέσω των μαλτέζικων θυγατρικών οι οποίες διοργανώνουν τα εν λόγω παιχνίδια και είναι κάτοχοι των αδειών χρήσης των λογισμικών που απαιτούνται για την εκμετάλλευση της πλατφόρμας παιχνιδιών.

25 Οι μαλτέζικες θυγατρικές χρησιμοποιούσαν, τουλάχιστον μέχρι τον Δεκέμβριο του 2007, έναν κεντρικό υπολογιστή εγκατεστημένο στο Linz της Αυστρίας, τον οποίο τους διέθεσε η bet-at-home.com Entertainment, η οποία εξασφάλιζε επίσης τη συντήρηση του δικτυακού τόπου καθώς και την υποστήριξη των χρηστών.

26 Κατά των Dickinger και Ömer, ως διαχειριστών της bet-at-home.com Entertainment, κινήθηκε ποινική δίωξη για ενέργειες που συνιστούν παράβαση του άρθρου 168, παράγραφος 1, του StGB. Το κατηγορητήριο έχει ως εξής:

«Οι [...] Dickinger και [...] Ömer διέπραξαν, ως υπεύθυνοι της [bet-at-home.com Entertainment], από την 1η Ιανουαρίου 2006 μέχρι σήμερα, το αδίκημα της διοργανώσεως τυχερών παιχνιδιών βάσει του άρθρου 168, παράγραφος 1, του [StGB] προς όφελος της [bet-at-home.com Entertainment] παρέχοντας διαδικτυακά παιχνίδια για τα οποία τα κέρδη και οι απώλειες εξαρτώνται αποκλειστικώς ή κυρίως από την τύχη ή απαγορεύονται ρητά, μεταξύ άλλων, διάφορα είδη πόκερ ("Texas Hold'em", "Seven Card Stud", κ.λπ.), μπλακ τζακ, μπακαρά, επιτραπέζια παιχνίδια όπως η ρουλέτα καθώς και εικονικούς "κουλοχέρηδες" χωρίς κανένα περιορισμό ως προς το ύψος του στοιχηματιζόμενου ποσού, με σκοπό να προσπορίσουν στον εαυτό τους ή σε τρίτον, ειδικότερα στην [bet-at-home.com Entertainment], περιουσιακό όφελος.»

27 Οι J. Dickinger και F. Ömer προέβαλαν ότι η εθνική ρύθμιση που εφαρμόζεται στα τυχερά παιχνίδια αντιβαίνει στα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ.

28 Το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει για το αν οι διατάξεις του StGB, σε συνδυασμό με τους εφαρμοστέους στα τυχερά παιχνίδια αυστριακούς κανόνες περί των οποίων πρόκειται στην κύρια δίκη, είναι συμβατές με το δίκαιο της Ένωσης, ειδικότερα σε σχέση με ό,τι αυτό χαρακτηρίζει ως «επιθετική διαφημιστική πολιτική» της Casinos Austria για την προώθηση των τυχερών παιχνιδιών της.

29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bezirksgericht Linz αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Έχουν τα άρθρα 43 ΕΚ και 49 ΕΚ την έννοια ότι αντιβαίνει κατ' αρχήν στα άρθρα αυτά η ρύθμιση κράτους μέλους όπως είναι η ρύθμιση του άρθρου 3 του [GSpG], σε συνδυασμό με τα άρθρα 14, 15 και 21 του νόμου αυτού, κατά την οποία:

— η άδεια διοργάνωσης λαχειοφόρων αγορών (π.χ. λαχείων, ηλεκτρονικών λαχειοφόρων αγορών κ.λπ.) χορηγείται για περίοδο 15 ετών κατ' ανώτατο όριο και σε ένα μόνο πρόσωπο, το οποίο, μεταξύ άλλων, πρέπει να είναι κεφαλαιουχική εταιρία με έδρα στην ημεδαπή, δεν μπορεί να ιδρύει θυγατρικές εκτός Αυστρίας, υποχρεούται να διαθέτει εταιρικό κεφάλαιο τουλάχιστον 109 000 000 ευρώ και δημιουργεί, λόγω των περιστάσεων, την προσδοκία ότι θα προσπορίσει στο Αυστριακό Δημόσιο τα περισσότερα έσοδα,

— η άδεια εκμεταλλεύσεως καζίνου χορηγείται για περίοδο 15 ετών κατ' ανώτατο όριο σε δώδεκα κατ' ανώτατο όριο πρόσωπα, τα οποία, μεταξύ άλλων, πρέπει να είναι ανώνυμες εταιρίες με έδρα στην ημεδαπή, δεν μπορούν να ιδρύουν υποκατάστημα εκτός Αυστρίας, υποχρεούνται να διαθέτουν καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο 22 000 000 ευρώ και δημιουργούν, λόγω των περιστάσεων, την προσδοκία ότι θα προσπορίσουν στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης τα περισσότερα έσοδα;

Τα ερωτήματα αυτά ανακύπτουν κυρίως στο ακόλουθο πλαίσιο: η εταιρία [Casinos Austria] είναι κάτοχος και των δώδεκα αδειών εκμεταλλεύσεως καζίνου, οι οποίες παραχωρήθηκαν στις 18 Δεκεμβρίου 1991 για την ανώτατη διάρκεια των 15 ετών και των οποίων η διάρκεια ισχύος έχει παραταθεί εν τω μεταξύ χωρίς να διεξαχθεί δημόσιος διαγωνισμός ή να πραγματοποιηθεί καμία σχετική δημόσια γνωστοποίηση.

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Μπορεί μια τέτοια ρύθμιση να θεωρηθεί δικαιολογημένη από λόγους δημόσιου συμφέροντος για τον περιορισμό των τυχερών παιχνιδιών ακόμη και στην περίπτωση που οι κάτοχοι των αδειών εκμεταλλεύσεως ασκούν, υπό συνθήκες οιονεί μονοπωλίου, επεκτατική πολιτική στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών πραγματοποιώντας έντονες διαφημιστικές εκστρατείες;

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Πρέπει το αιτούν δικαστήριο, κατά την εξακρίβωση της αναλογικότητας μιας τέτοιας ρυθμίσεως, σκοπός της οποίας είναι η πρόληψη της εγκληματικότητας μέσω της επιβολής ελέγχου στους επιχειρηματίες που δρουν στον εν λόγω τομέα και της οριοθέτησης των δραστηριοτήτων των τυχερών παιχνιδιών κατά τρόπο που οι εν λόγω δραστηριότητες να υπόκεινται στους ελέγχους αυτούς, να λάβει υπόψη ότι η ρύθμιση καλύπτει επίσης τους παρέχοντες διασυνοριακές υπηρεσίες οι οποίοι, ούτως ή άλλως, υπόκεινται στο κράτος μέλος της εγκατάστασής τους σε αυστηρές υποχρεώσεις και αυστηρούς ελέγχους, που συναρτώνται προς την άδεια εκμεταλλεύσεως που κατέχουν;

2) Έχουν οι θεμελιώδεις ελευθερίες της Συνθήκης ΕΚ, και ειδικότερα η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών κατά το άρθρο 49 ΕΚ, την έννοια ότι, παρά το γεγονός ότι τα κράτη μέλη εξακολουθούν κατ' αρχήν να έχουν την αρμοδιότητα να θεσπίζουν την ποινική νομοθεσία τους, ακόμη και οι ποινικές διατάξεις των κρατών μελών πρέπει να εξετάζονται με γνώμονα το κοινοτικό δίκαιο, εφόσον είναι ικανές να απαγορεύουν ή να εμποδίζουν την άσκηση μιας από τις θεμελιώδεις ελευθερίες;

3) α) Έχει το άρθρο 49 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 ΕΚ, την έννοια ότι οι έλεγχοι που διεξάγονται στο κράτος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο παρέχων τις υπηρεσίες και τα εχέγγυα που παρέχονται στο κράτος αυτό πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο κράτος της παροχής των υπηρεσιών κατ' εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης;

β) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Έχει το άρθρο 49 ΕΚ περαιτέρω την έννοια ότι, σε περίπτωση περιορισμού της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών από λόγους δημοσίου συμφέροντος, πρέπει να εξακριβώνεται κατά πόσον το δημόσιο αυτό συμφέρον εξυπηρετείται ήδη επαρκώς από τη νομοθεσία και τους ελέγχους στους οποίους υπόκειται ο παρέχων υπηρεσίες στο κράτος στο οποίο είναι εγκατεστημένος;

γ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Πρέπει, κατά την εξακρίβωση της αναλογικότητας μιας διατάξεως κράτους μέλους που προβλέπει την επιβολή ποινής για τη διασυνοριακή προσφορά υπηρεσιών σχετικών με τυχερά παιχνίδια εφόσον δεν έχει χορηγηθεί ημεδαπή άδεια, να λαμβάνεται υπόψη ότι τα πολιτικής φύσεως συμφέροντα τα οποία προβάλλει το κράτος της παροχής υπηρεσιών ως δικαιολογητικό λόγο για τον περιορισμό της θεμελιώδους ελευθερίας λαμβάνονται ήδη επαρκώς υπόψη στο κράτος εγκαταστάσεως χάρη στην εφαρμογή μιας αυστηρής διαδικασίας χορηγήσεως αδειών και επιτηρήσεως;

δ) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως: Έχει το αιτούν δικαστήριο συναφώς την υποχρέωση να λάβει υπόψη, στο πλαίσιο της εξακριβώσεως της αναλογικότητας του περιορισμού αυτού, ότι οι σχετικές διατάξεις του κράτους εγκαταστάσεως του παρέχοντος υπηρεσίες προβλέπουν περισσότερους ελέγχους από ό,τι οι διατάξεις του κράτους όπου παρέχονται οι υπηρεσίες;

ε) Επιβάλλει περαιτέρω η αρχή της αναλογικότητας στο αιτούν δικαστήριο, σε περίπτωση που προβλέπεται, υπό την απειλή ποινής, απαγόρευση των τυχερών παιχνιδιών για λόγους πολιτικής φύσεως, όπως είναι η προστασία των παικτών και η καταπολέμηση της εγκληματικότητας, την υποχρέωση να κάνει διάκριση μεταξύ των παρεχόντων υπηρεσίες που διοργανώνουν τυχερά παιχνίδια χωρίς καμία άδεια και όσων αντιθέτως είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου κατέχουν σχετική άδεια, και αναπτύσσουν τη δραστηριότητά τους ασκώντας την ελευθερία παροχής υπηρεσιών;

στ) Πρέπει, τέλος, κατά την εξακρίβωση της αναλογικότητας της διατάξεως του κράτους μέλους που απαγορεύει, υπό την απειλή ποινής, τη διασυνοριακή προσφορά υπηρεσιών σχετικών με τυχερά παιχνίδια εφόσον δεν έχει χορηγηθεί καμία ημεδαπή άδεια εκμεταλλεύσεως ή άλλη άδεια, να λαμβάνεται υπόψη, αφενός, το γεγονός ότι στον παρέχοντα υπηρεσίες σχετικές με τυχερά παιχνίδια ο οποίος κατέχει νομότυπα άδεια εκμεταλλεύσεως σε άλλο κράτος μέλος δεν παρασχέθηκε η δυνατότητα να λάβει ημεδαπή άδεια, λόγω αντικειμενικών φραγμών στην πρόσβαση που δημιουργούν έμμεσες διακρίσεις, και, αφετέρου, το γεγονός ότι το επίπεδο προστασίας που παρέχει η διαδικασία χορηγήσεως αδειών και επιτηρήσεως στο κράτος εγκαταστάσεως είναι τουλάχιστον παρόμοιο με το ημεδαπό επίπεδο προστασίας;

4) α) Έχει το άρθρο 49 ΕΚ την έννοια ότι ο προσωρινός χαρακτήρας των παρεχόμενων υπηρεσιών αποκλείει τη δυνατότητα του παρέχοντος υπηρεσίες να αποκτήσει στο κράτος μέλος υποδοχής ορισμένη υποδομή (π.χ. έναν κεντρικό υπολογιστή) χωρίς να θεωρείται εγκατεστημένος στο κράτος μέλος αυτό;

β) Έχει το άρθρο 49 ΕΚ περαιτέρω την έννοια ότι η επιβαλλόμενη σε ημεδαπό παρέχοντα υπηρεσίες υποστήριξης απαγόρευση διευκόλυνσης του παρέχοντος υπηρεσίες που εδρεύει σε άλλο κράτος μέλος ως προς την παροχή των υπηρεσιών του συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών ακόμη και στην περίπτωση που οι παρέχοντες υπηρεσίες υποστήριξης είναι εγκατεστημένοι στο ίδιο κράτος μέλος όπως και ένα μέρος των αποδεκτών των υπηρεσιών;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του δευτέρου ερωτήματος

30 Με το δεύτερο ερώτημά του, το οποίο πρέπει να εξεταστεί πρώτο, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η προβλεπόμενη από την επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία, η οποία κολάζει ποινικώς τους παραβιάζοντες το μονοπώλιο εκμεταλλεύσεως τυχερών παιχνιδιών, πρέπει να συνάδει με τις θεμελιώδεις ελευθερίες που εγγυάται η Συνθήκη και, ειδικότερα, με το άρθρο 49 ΕΚ.

31 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 45 έως 50 των προτάσεών του, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει συναφώς ότι το δίκαιο της Ένωσης επιβάλλει περιορισμούς στην αρμοδιότητα των κρατών μελών σε θέματα ποινικού δικαίου, δεδομένου ιδίως ότι η νομοθεσία στον τομέα αυτόν δεν μπορεί να περιορίζει τις θεμελιώδεις ελευθερίες που διασφαλίζει το δίκαιο της Ένωσης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 2ας Φεβρουαρίου 1989, 186/87, Cowan, Συλλογή 1989, σ. 195, σκέψη 19, και της 19ης Ιανουαρίου 1999, C-348/96, Calfa, Συλλογή 1999, σ. I-11, σκέψη 17).

32 Στο δεύτερο ερώτημα πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι η επιβολή ποινικών κυρώσεων για την παραβίαση μονοπωλίου εκμεταλλεύσεως τυχερών παιχνιδιών, όπως το μονοπώλιο εκμεταλλεύσεως παιχνιδιών καζίνου μέσω του Διαδικτύου που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα στο άρθρο 49 ΕΚ, εάν η εν λόγω ρύθμιση δεν συνάδει με τις διατάξεις του δικαίου αυτού.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

33 Με το τέταρτο ερώτημα, το οποίο πρέπει να εξεταστεί δεύτερο, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί ποιες θεμελιώδεις ελευθερίες έχουν εφαρμογή στους περιορισμούς που επιβάλλει στις μαλτέζικες θυγατρικές η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία. Ερωτά, κατ' ουσίαν, εάν το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε υπηρεσίες τυχερών παιχνιδιών που παρέχονται μέσω του Διαδικτύου σε ένα κράτος μέλος υποδοχής από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος παρά το γεγονός ότι ο επιχειρηματίας αυτός:

— α) εγκατέστησε στο κράτος μέλος υποδοχής ορισμένη υποδομή πληροφορικής υποστήριξης, όπως έναν κεντρικό υπολογιστή, γεγονός που θα μπορούσε να συνεπάγεται την εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν την ελευθερία εγκαταστάσεως, και

— β) επικαλείται υπηρεσίες υποστήριξης που λαμβάνει, προκειμένου να παράσχει τις υπηρεσίες του σε καταναλωτές στο κράτος μέλος υποδοχής, από παρέχοντα εγκατεστημένο στο ίδιο κράτος μέλος, γεγονός που μπορεί να έχει ως συνέπεια τη μη εφαρμογή του άρθρου 49 ΕΚ.

34 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 57 έως 62 των προτάσεών του, το γεγονός απλώς ότι ο παρέχων υπηρεσίες διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών

χρησιμοποιεί υποδομή επικοινωνίας που θέτει στη διάθεσή του τρίτη επιχείρηση εγκατεστημένη στο κράτος μέλος υποδοχής δεν μπορεί, καθεαυτό, να αποδείξει ότι ο εν λόγω παρέχων έχει στο κράτος μέλος αυτό σταθερή εγκατάσταση παρόμοια με αυτήν ενός πρακτορείου, γεγονός που θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης που αφορούν την ελευθερία εγκαταστάσεως.

35 Συγκεκριμένα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προκειμένου να υπάρξει εγκατάσταση κατά την έννοια της Συνθήκης, η συμφωνηθείσα εμπορική σχέση του εγκατεστημένου σε ένα κράτος μέλος επιχειρηματία με τους επιχειρηματίες ή τους ενδιάμεσους που είναι εγκατεστημένοι στο κράτος μέλος υποδοχής πρέπει να παρέχει στον εν λόγω επιχειρηματία τη δυνατότητα να συμμετέχει, με σταθερό και συνεχή τρόπο, στην οικονομική ζωή του κράτους μέλους υποδοχής και να είναι τέτοιου είδους που να μπορούν οι πελάτες να αποκομίσουν οφέλη από τις παρεχόμενες υπηρεσίες μέσω της διατήρησης μόνιμης παρουσίας στο εν λόγω κράτος μέλος υποδοχής, η οποία μπορεί να συνίσταται στη διατήρηση ενός απλού γραφείου που διευθύνεται, ενδεχομένως, από ανεξάρτητο πρόσωπο, στο οποίο όμως έχει δοθεί η εντολή να ενεργεί για τον επιχειρηματία αυτόν κατά μόνιμο τρόπο όπως θα έπρατε ένα πρακτορείο (βλ., συναφώς, απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07, Stoß κ.λπ., Συλλογή 2010, σ. I-8069, σκέψεις 59 και 60).

36 Πάντως, δεν αμφισβητείται ότι όχι μόνο δεν δόθηκε εντολή στην bet-at-home.com Entertainment να ενεργεί κατά μόνιμο τρόπο για τις μαλτέζικες θυγατρικές στην αγορά τυχερών παιχνιδιών της Αυστρίας, αλλά και ότι αυτή δεν παρεμβαίνει στη σχέση μεταξύ των θυγατρικών και των πελατών τους. Η εκμετάλλευση της διαδικτυακής πλατφόρμας www.bet-at-home.com εξασφαλίζεται αποκλειστικά μέσω των μαλτέζικων θυγατρικών, οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη διοργάνωση των παιχνιδιών και με τις οποίες συνάπτουν οι πελάτες τις αντίστοιχες συμβάσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, οι υπηρεσίες πληροφορικής υποστήριξης που παρέχει η bet-at-home.com Entertainment θα μπορούσαν να ανατεθούν σε άλλον επιχειρηματία, εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς καν να το αντιληφθούν οι αυστριακοί καταναλωτές.

37 Εξάλλου, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 49 ΕΚ έχει εφαρμογή σε εκμεταλλευόμενο τυχερά παιχνίδια εγκατεστημένο σε ένα κράτος

μέλος ο οποίος παρέχει τις υπηρεσίες του σε άλλο κράτος μέλος, ανεξαρτήτως του αν χρησιμοποιεί ενδιάμεσους εγκατεστημένους στο ίδιο κράτος μέλος με τους αποδέκτες των εν λόγω υπηρεσιών (απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2003, C-243/01, Gambelli κ.λπ., Συλλογή 2003, σ. I-13031, σκέψη 58). A fortiori, το ίδιο άρθρο έχει εφαρμογή όταν ο εκμεταλλευόμενος τα τυχερά παιχνίδια δεν χρησιμοποιεί ενδιάμεσο, αλλά απλώς έναν παρέχοντα υπηρεσίες υποστήριξης σε θέματα της πληροφορικής στο κράτος μέλος υποδοχής.

38 Στο τέταρτο ερώτημα πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε υπηρεσίες τυχερών παιχνιδιών που παρέχονται μέσω Διαδικτύου στο έδαφος ενός κράτους μέλους υποδοχής από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος παρά το γεγονός ότι ο επιχειρηματίας αυτός:

— α) εγκατέστησε στο κράτος μέλος υποδοχής ορισμένη υποδομή υποστήριξης σε θέματα πληροφορικής, όπως έναν κεντρικό υπολογιστή, και

— β) επικαλείται υπηρεσίες υποστήριξης στον τομέα της πληροφορικής τις οποίες λαμβάνει, προκειμένου να παράσχει τις υπηρεσίες του σε καταναλωτές στο κράτος μέλος υποδοχής, από παρέχοντα εγκατεστημένο στο ίδιο κράτος μέλος.

Επί του πρώτου και του τρίτου ερωτήματος

39 Το πρώτο και το τρίτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, αφορούν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες το άρθρο 49 ΕΚ επιτρέπει τη σύσταση μονοπωλίου για την οργάνωση παιχνιδιών καζίνου μέσω Διαδικτύου υπέρ ενός μόνον επιχειρηματία, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης.

40 Προκειμένου να δοθεί λυσιτελής απάντηση στα ερωτήματα αυτά, πρέπει, πρώτον, να υπομνησθούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες το άρθρο 49 ΕΚ επιτρέπει τη σύσταση μονοπωλίου στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών, όπως το μονοπώλιο της κύριας δίκης. Δεύτερον, πρέπει να εξακριβωθεί σε ποιον βαθμό η άσκηση επεκτατικής εμπορικής πολιτικής από την επιχείρηση στην οποία χορηγήθηκε η άδεια μονοπωλίου στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών μπορεί να συμβαδίζει με τους σκοπούς του καθεστώτος μονοπωλίου. Τρίτον, στο αιτούν δικαστήριο πρέπει να δοθούν οδηγίες όσον αφορά τη συμβατότητα με το άρθρο 49 ΕΚ ορισμένων ειδικών περιορισμών που επιβάλλει η εθνική νομοθεσία στον κάτοχο της άδειας του μονοπωλίου, όσον αφορά τη νομική μορφή του, το ύψος του εταιρικού κεφαλαίου του, τον τόπο της έδρας του και τη δυνατότητα συστάσεως θυγατρικών σε άλλα κράτη μέλη. Τέλος, πρέπει να εξεταστεί η λυσιτέλεια των ελέγχων επί των επιχειρηματιών που εκμεταλλεύονται τυχερά παιχνίδια οι οποίοι διεξάγονται σε άλλα κράτη μέλη και των εχεγγύων που παρέχονται στο κράτος αυτό για την εξέταση της αναλογικότητας των περιοριστικών μέτρων που επιβάλλονται από ένα κράτος μέλος το οποίο αποβλέπει στη ρύθμιση των τυχερών παιχνιδιών επιδιώκοντας έναν ή περισσότερους σκοπούς που έχει κάνει δεκτούς η νομολογία του Δικαστηρίου.

41 Δεν αμφισβητείται ότι ρύθμιση κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία υποβάλλει την οργάνωση και προώθηση τυχερών παιχνιδιών σε καθεστώς αποκλειστικότητας υπέρ ενός μόνον επιχειρηματία και απαγορεύει σε κάθε άλλον επιχειρηματία, περιλαμβανομένων των επιχειρηματιών που είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος, να προτείνει μέσω Διαδικτύου, στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, υπηρεσίες που υπόκεινται στο καθεστώς αυτό συνιστά περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 49 ΕΚ (βλ., συναφώς, απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, C-203/08, Sporting Exchange, Συλλογή 2010, σ. I-4695, σκέψεις 22 και 24 καθώς και την εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

42 Ωστόσο, ο περιορισμός αυτός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών μπορεί να επιτραπεί βάσει των παρεκκλίσεων τις οποίες προβλέπουν ρητώς τα άρθρα 45 ΕΚ και 46 ΕΚ, που έχουν εν προκειμένω εφαρμογή δυνάμει του άρθρου 55 ΕΚ, ή να δικαιολογείται, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος (αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2009, C-42/07, Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, Συλλογή 2009, σ. I-7633, σκέψεις 55

και 56, και της 30ής Ιουνίου 2011, C-212/08, Zeturf, Συλλογή 2011, σ. I-5633, σκέψη 37).

43 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπογραμμιστεί στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης ότι, οσάκις έχει συσταθεί σε κράτος μέλος καθεστώς μονοπωλίου στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών και το εν λόγω καθεστώς αντιβαίνει στο άρθρο 49 ΕΚ, η προσβολή του εκ μέρους επιχειρηματία δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ποινικού κολασμού (απόφαση της 6ης Μαρτίου 2007, C-338/04, C-359/04 και C-360/04, Placanica κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1891, σκέψεις 63 και 69).

Επί των προϋποθέσεων της συστάσεως μονοπωλίου στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών

44 Όσον αφορά λόγους που μπορούν να γίνουν δεκτοί προς δικαιολόγηση του ως άνω περιορισμού, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, συνολικώς θεωρούμενοι, οι σκοποί τους οποίους επιδιώκουν οι θεσπιζόμενες στον τομέα των παιγνίων και των στοιχημάτων εθνικές νομοθεσίες συνδέονται συνήθως με την προστασία των αποδεκτών των συγκεκριμένων υπηρεσιών και, γενικότερα, των καταναλωτών, καθώς και με την προστασία της κοινωνικής τάξεως. Υπογράμμισε επίσης ότι τέτοιοι σκοποί περιλαμβάνονται στους επιτακτικούς εκείνους λόγους γενικού συμφέροντος, οι οποίοι μπορούν να δικαιολογούν περιορισμούς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών (απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 74 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

45 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι οι ηθικής, θρησκευτικής ή πολιτιστικής φύσεως ιδιαιτερότητες, καθώς και οι ηθικώς και οικονομικώς επιζήμιες, για το άτομο και την κοινωνία, συνέπειες των τυχερών παιχνιδιών και των στοιχημάτων μπορούν να δικαιολογήσουν την αναγνώριση υπέρ των εθνικών αρχών επαρκούς εξουσίας εκτιμήσεως προκειμένου να καθορίζουν, σύμφωνα με τη δική τους κλίμακα αξιών, τις απαιτήσεις που συνεπάγεται η προστασία των καταναλωτών και της κοινωνικής τάξεως (απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 76 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

46 Το γεγονός και μόνον ότι κράτος μέλος επέλεξε σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στον τομέα αυτόν. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι αρμόδιες αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και υπό το φως του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν (απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψη 58).

47 Επομένως, τα κράτη μέλη είναι, κατ' αρχήν, ελεύθερα να καθορίζουν τους σκοπούς της πολιτικής τους στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών και, ενδεχομένως, να προσδιορίζουν με ακρίβεια το επίπεδο της επιδιωκόμενης προστασίας (βλ., συναφώς, απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, προπαρατεθείσα, σκέψη 59).

48 Κατά συνέπεια, κράτος μέλος το οποίο επιδιώκει την εξασφάλιση ενός ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου προστασίας μπορεί βασίμως να θεωρεί, όπως έχει δεχθεί το Δικαστήριο με τη νομολογία του, ότι μόνον η χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων σε έναν και μοναδικό οργανισμό που υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο εκ μέρους των δημοσίων αρχών επιτρέπει στις εν λόγω αρχές να ελέγχουν τους κινδύνους που εγκυμονεί ο τομέας των τυχερών παιχνιδιών και να επιδιώκουν την επίτευξη του σκοπού αποτροπής του ενδεχομένου ενθαρρύνσεως υποβολής σε υπερβολικά υψηλές δαπάνες για τυχερά παιχνίδια και καταστολής της εξαρτήσεως από αυτά κατά αρκούντως αποτελεσματικό τρόπο (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προπαρατεθείσες αποφάσεις Stoß κ.λπ., σκέψεις 81 και 83, και Zeturf, σκέψη 41).

49 Οι δημόσιες αρχές κράτους μέλους μπορούν πράγματι να θεωρούν ότι, εφόσον, ως ασκούσες τον έλεγχο επί του οργανισμού στον οποίο έχει ανατεθεί το μονοπώλιο, διαθέτουν πρόσθετα μέσα που τους επιτρέπουν να επηρεάζουν τη συμπεριφορά αυτού εκτός του πλαισίου ρυθμιστικών μηχανισμών και νομικών ελέγχων, έχουν τη δυνατότητα να διασφαλίζουν καλύτερο έλεγχο της προσφοράς τυχερών παιχνιδιών και καλύτερες εγγυήσεις αποτελεσματικότητας κατά την εφαρμογή της πολιτικής τους από ό,τι σε περίπτωση που οι δραστηριότητες αυτές ασκούνταν από ιδιωτικές επιχειρήσεις υπό συνθήκες ανταγωνισμού, ακόμα και αν αυτές οι επιχειρήσεις υπόκεινται σε σύστημα εγκρίσεως και σε καθεστώς ελέγχου και κυρώσεων (απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 82).

50 Ωστόσο, γεγονός παραμένει ότι οι επιβαλλόμενοι από τα κράτη μέλη περιορισμοί πρέπει να πληρούν τις απορρέουσες από τη νομολογία του Δικαστηρίου προϋποθέσεις περί της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας, πράγμα το οποίο απόκειται στα εθνικά δικαστήρια να εξακριβώσουν (προπαρατεθείσες αποφάσεις Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψεις 59 και 60, καθώς και Stoß κ.λπ., σκέψεις 77 και 78).

51 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι αρμόδιο να αποφανθεί για το ποιους σκοπούς επιδιώκει η εθνική νομοθεσία, στο πλαίσιο υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί το Δικαστήριο βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, είναι το αιτούν δικαστήριο.

52 Κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση έχει, αφενός, ως σκοπό την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, ειδικότερα με την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών από απάτες και άλλα εγκλήματα, καθώς και, αφετέρου, την πρόληψη από την ενθάρρυνση υποβολής σε υπερβολικές δαπάνες για τυχερά παιχνίδια με την εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων για την προστασία των παικτών, όπως, για παράδειγμα, τον υποχρεωτικό καθορισμό ανώτατων ορίων στα προσωπικά στοιχήματα, και συμβάλλει, ως εκ τούτου, στην προστασία της κοινωνικής τάξης γενικότερα.

53 Οι Dickinger και Ömer, καθώς και η Κυβέρνηση της Μάλτας, προβάλλουν, αντιθέτως, ότι από τη ρητή διατύπωση του GSpG προκύπτει ότι κύριος σκοπός του είναι η αύξηση των φορολογικών εσόδων από τα τυχερά παιχνίδια. Επισημαίνουν, ειδικότερα, ότι, δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 5, του GSpG, η άδεια χορηγείται κατά κανόνα στον επιχειρηματία που μπορεί να προσπορίσει τα περισσότερα έσοδα στην Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση. Περαιτέρω, για κάθε επέκταση, εδαφική ή υλική, της επιχείρησης του κατέχοντος την άδεια είναι απαραίτητη η έγκριση του Ομοσπονδιακού Υπουργού Οικονομικών, η οποία χορηγείται μόνον αν δεν υπάρχει κίνδυνος μειώσεως των εσόδων της Ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως.

54 Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξακριβώσει αν οι εθνικές αρχές αποσκοπούσαν πράγματι, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, στην εξασφάλιση ενός ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου προστασίας σε σχέση με τους αναφερόμενους σκοπούς και αν, με γνώμονα αυτό το επιδιωκόμενο επίπεδο προστασίας, η σύσταση μονοπωλίου μπορούσε όντως να θεωρηθεί αναγκαία (απόφαση Zeturf, προπαρατεθείσα, σκέψη 47). Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται στο κράτος μέλος που προσπαθεί να επικαλεστεί ίδιο σκοπό προκειμένου να δικαιολογήσει έναν προκύπτοντα από εθνικό περιοριστικό μέτρο φραγμό στην ελευθερία παροχής υπηρεσιών να παράσχει στο δικαστήριο που καλείται να αποφανθεί επ' αυτού του ζητήματος όλα τα στοιχεία που θα του δώσουν τη δυνατότητα να εξακριβώσει αν το προαναφερθέν μέτρο ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας (απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 71).

55 Συναφώς, μόνον ο σκοπός της μεγιστοποιήσεως των εσόδων του Δημοσίου δεν καθιστά δυνατή την επιβολή ενός τέτοιου περιορισμού στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

56 Πρέπει να υπομνησθεί, ειδικότερα, στο πλαίσιο αυτό, ότι η εθνική νομοθεσία είναι κατάλληλη να διασφαλίσει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μόνον αν σκοπεί στην επίτευξή του κατά συνεπή και συστηματικό τρόπο. Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να διασφαλίζει, μεταξύ άλλων, λαμβανομένων υπόψη των συγκεκριμένων λεπτομερειών εφαρμογής της οικείας περιοριστικής ρυθμίσεως, ότι η ρύθμιση αυτή ανταποκρίνεται πράγματι στη μέριμνα μειώσεως των ευκαιριών συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια και να περιορίζει τις δραστηριότητες στον τομέα αυτόν κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό (βλ., συναφώς, απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψεις 88, 97 και 98).

57 Το αιτούν δικαστήριο πρέπει επομένως να εξακριβώσει, με γνώμονα ιδίως την εξέλιξη της αγοράς τυχερών παιχνιδιών στην Αυστρία, ότι οι κρατικοί έλεγχοι στους οποίους υπόκεινται οι δραστηριότητες του κατόχου της άδειας μονοπωλίου είναι οι κατάλληλοι για να διασφαλιστεί ότι ο εν λόγω κάτοχος είναι πράγματι σε θέση να επιδιώξει, κατά συνεπή και συστηματικό τρόπο, τους καθορισθέντες σκοπούς, μέσω μιας προσφοράς υπολογιζόμενης ποσοτικώς και διαμορφούμενης ποιοτικώς σε συνάρτηση με τους εν λόγω σκοπούς (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 3ης Ιουνίου

2010, C-258/08, Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International, Συλλογή 2010, σ. I-4757, σκέψη 37, και Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 83).

58 Εξάλλου, η εμπορική πολιτική που ασκεί ο κάτοχος της άδειας μονοπωλίου είναι, με βεβαιότητα, κρίσιμη για την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο επιδιώκονται οι σκοποί αυτοί.

Ως προς την επεκτατική εμπορική πολιτική που ασκεί η επιχείρηση στην οποία παραχωρήθηκε η άδεια μονοπωλίου στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών

59 Το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες όσον αφορά το κατά πόσον το μονοπώλιο που συστάθηκε με την εθνική κανονιστική ρύθμιση μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλο για να διασφαλιστεί η επίτευξη του σκοπού της αποτροπής του ενδεχομένου ενθαρρύνσεως υποβολής σε υπερβολικά υψηλές δαπάνες για τυχερά παιχνίδια και της καταπολέμησης της εξαρτήσεως από τα τυχερά παιχνίδια, τούτο δε λόγω της επεκτατικής εμπορικής πολιτικής που εφάρμοσε ο κάτοχος της άδειας μονοπωλίου με έντονη διαφημιστική προβολή.

60 Οι Dickinger και Ömer, καθώς και η Κυβέρνηση της Μάλτας, υποστηρίζουν συναφώς ότι το αυστριακό σύστημα έδωσε τη δυνατότητα σταθερής επέκτασης της προσφοράς τυχερών παιχνιδιών και συνεχούς αυξήσεως των διαφημιστικών δαπανών για καινούργιους διαφημιστικούς στόχους, κυρίως προς τους νέους, ειδικότερα στο πλαίσιο της διαδικτυακής πλατφόρμας παιχνιδιών www.win2day.at την οποία εγκαινίασε η Österreichische Lotterien και της οποίας τα έσοδα ήσαν κατά πολύ υψηλότερα των εσόδων των παραδοσιακών καζίνων.

61 Διαπιστώνεται, συναφώς, ότι η αύξηση των εμπορικών δραστηριοτήτων του επιχειρηματία στον οποίο παραχωρήθηκαν αποκλειστικά δικαιώματα στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών, καθώς και η σημαντική αύξηση των εσόδων που προέρχονται από αυτές, απαιτεί ιδιαίτερη προσοχή κατά την εξέταση του συνεπούς και συστηματικού χαρακτήρα της επίμαχης ρύθμισης και, ως εκ τούτου, της καταλληλότητάς της για την επίτευξη των σκοπών που έχουν γίνει δεκτοί από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι η χρηματοδότηση κοινωφελών δραστηριοτήτων από έσοδα που προέρχονται από τυχερά παιχνίδια δεν πρέπει να συνιστά τον πραγματικό σκοπό της περιοριστικής πολιτικής που εφαρμόζεται στον τομέα αυτόν, αλλά μπορεί μόνον να θεωρηθεί ως παρεπόμενη ευεργετική συνέπεια (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 24ης Μαρτίου 1994, C-275/92, Schindler, Συλλογή 1994, σ. I-1039, σκέψεις 57 και 60, της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-124/97, Läärä κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-6067, σκέψεις 32 και 37, της 21ης Οκτωβρίου 1999, C-67/98, Zenatti, Συλλογή 1999, σ. I-7289, σκέψεις 35 και 36, καθώς και Gambelli κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψεις 61 και 62).

62 Συνεπώς, το κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλείται βασίμως λόγους δημόσιας τάξης που απαιτούν τη μείωση των ευκαιριών συμμετοχής σε τυχερά παιχνίδια, στο μέτρο που οι αρχές του κράτους αυτού ενισχύουν και ενθαρρύνουν τους καταναλωτές να μετέχουν σε τυχερά παιχνίδια με σκοπό την άντληση οφέλους για το Δημόσιο Ταμείο (βλ., συναφώς, απόφαση Gambelli κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 69).

63 Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι μια πολιτική ελεγχόμενης αναπτύξεως των σχετικών με τυχερά παιχνίδια δραστηριοτήτων μπορεί να συνάδει με τον σκοπό της διοχετεύσεως των καταναλωτών εντός ελεγχόμενων πλαισίων διά της προσελκύσεως όσων επιδίδονται σε απαγορευμένες δραστηριότητες παράνομων παιχνιδιών και στοιχημάτων σε δραστηριότητες ασκούμενες κατόπιν αδείας και βάσει των προβλεπόμενων από τον νόμο κανόνων. Συγκεκριμένα, μια τέτοια πολιτική μπορεί κάλλιστα να συνάδει τόσο με τον σκοπό της αποτροπής της εκμεταλλεύσεως των σχετικών με τυχερά παιχνίδια δραστηριοτήτων για εγκληματικούς σκοπούς ή για απάτες όσο και με τον σκοπό της αποτροπής του ενδεχομένου ενθαρρύνσεως υποβολής σε υπερβολικά υψηλές δαπάνες για τυχερά παιχνίδια και της περιστολής της εξαρτήσεως από αυτά, διά της προσελκύσεως των καταναλωτών προς την προερχόμενη από τον φορέα του κρατικού μονοπωλίου προσφορά, η οποία θεωρείται, συγχρόνως, ότι αποκλείει την ύπαρξη εγκληματικών στοιχείων και ότι καθιερώθηκε για την καλύτερη προστασία των καταναλωτών από υπερβολικά υψηλές δαπάνες και από την εξάρτηση από τα παίγνια (απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψεις 101 και 102).

64 Προς επίτευξη του ως άνω σκοπού του περιορισμού των σχετικών δραστηριοτήτων εντός ελεγχόμενων πλαισίων, οι επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητες κατόπιν αδείας πρέπει να προσφέρουν μια αξιόπιστη και, ταυτοχρόνως, ελκυστική εναλλακτική επιλογή σε σχέση με τις μη προβλεπόμενες από τον νόμο δραστηριότητες, τούτο δε συνεπάγεται την προσφορά ευρέος φάσματος παιχνιδιών, την εκτεταμένη προβολή των δραστηριοτήτων τους μέσω της διαφημίσεως και τη χρησιμοποίηση σύγχρονων μεθόδων διανομής (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Placanica κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-1891, σκέψη 55, καθώς και Stoß κ.λπ., σκέψη 101).

65 Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της διαφοράς της κύριας δίκης της οποίας έχει επιληφθεί, αν η εμπορική πολιτική του κατόχου της άδειας μονοπωλίου μπορεί να θεωρηθεί, τόσο σε επίπεδο εκτάσεως της διαφημιστικής προβολής όσο και σε επίπεδο εισαγωγής από αυτό νέων παιχνιδιών, ότι εντάσσεται στο πλαίσιο μιας τέτοιας πολιτικής ελεγχόμενης αναπτύξεως του τομέα των τυχερών παιχνιδιών, σκοπός της οποίας είναι ακριβώς η χειραγώγηση της επιθυμίας για τυχερά παιχνίδια εντός ελεγχόμενων πλαισίων (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International, σκέψη 37, καθώς και Zeturf, σκέψη 69).

66 Στο πλαίσιο της εκτιμήσεως αυτής, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να ελέγξει, ιδίως, αν, αφενός, οι εγκληματικές δραστηριότητες και οι ενέχουσες απάτη δραστηριότητες που συνδέονται με τυχερά παιχνίδια και, αφετέρου, η εξάρτηση από τυχερά παιχνίδια συνιστούσαν, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, πρόβλημα για την Αυστρία και αν με την επέκταση των εγκεκριμένων και νομοθετικώς ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων θα ήταν δυνατό να αντιμετωπισθεί ένα τέτοιου είδους πρόβλημα (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International, σκέψη 29).

67 Δεδομένου ότι ο σκοπός προστασίας των καταναλωτών από την εξάρτησή τους από τα τυχερά παιχνίδια δεν συμβιβάζεται κατ' αρχήν εύκολα με την πολιτική επεκτάσεως των τυχερών παιχνιδιών, η οποία χαρακτηρίζεται κυρίως από την εισαγωγή νέων παιχνιδιών και τη διαφημιστική προβολή αυτών, τέτοιου είδος πολιτική μπορεί να θεωρηθεί συνεπής μόνον αν οι παράνομες δραστηριότητες είναι σημαντικών διαστάσεων και τα ληφθέντα μέτρα αποσκοπούν στη χειραγώγηση της επιθυμίας των καταναλωτών εντός νόμιμων πλαισίων (προπαρατεθείσα απόφαση Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International, σκέψη 30).

68 Εν πάση περιπτώσει, η διαφήμιση, την οποία ενδεχομένως χρησιμοποιεί ο φορέας του κρατικού μονοπωλίου, πρέπει να παραμένει ποσοτικώς ελεγχόμενη και να περιορίζεται αυστηρώς σε ό,τι απαιτείται προκειμένου να κατευθυνθούν οι καταναλωτές προς τα ελεγχόμενα δίκτυα παιγνίων. Αυτή η διαφήμιση δεν θα πρέπει, αντιθέτως, να αποσκοπεί στην ενίσχυση της φυσικής ροπής των καταναλωτών προς τα τυχερά παιχνίδια μέσω της ενθαρρύνσεως της ενεργού συμμετοχής τους σε αυτά, καθιστώντας μεταξύ άλλων κοινότοπα τα τυχερά παιχνίδια ή προβάλλοντας μια θετική εικόνα σε σχέση με το γεγονός ότι τα πραγματοποιούμενα έσοδα προορίζονται για δραστηριότητες γενικού συμφέροντος, ή ακόμα αυξάνοντας τη δύναμη έλξεως των παιγνίων μέσω διαφημιστικών μηνυμάτων που προβάλλουν παραπλανητικώς σημαντικά κέρδη (προπαρατεθείσα απόφαση Stoß κ.λπ., σκέψη 103).

69 Πρέπει ειδικότερα να γίνει διάκριση μεταξύ των στρατηγικών του δικαιούχου του μονοπωλίου οι οποίες έχουν ως μοναδικό σκοπό να πληροφορηθούν οι ενδεχόμενοι πελάτες την ύπαρξη των προϊόντων και αποσκοπούν στο να εξασφαλιστεί η δέουσα πρόσβαση σε τυχερά παιχνίδια με την κατεύθυνση των παικτών εντός ελεγχόμενων πλαισίων και των στρατηγικών εκείνων που υπαγορεύουν και ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή σε τέτοια παιχνίδια. Πρέπει επομένως να γίνει διάκριση μεταξύ της περιοριστικής εμπορικής πολιτικής, στόχος της οποίας είναι η προσέλκυση του κοινού ή η διατήρηση της υπάρχουσας αγοράς, προς όφελος του οργανισμού στον οποίο παραχωρήθηκε η άδεια του μονοπωλίου, και της επεκτατικής εμπορικής πολιτικής, στόχος της οποίας είναι η αύξηση της συνολικής αγοράς δραστηριοτήτων τυχερών παιχνιδιών.

Όσον αφορά τη συμβατότητα με το άρθρο 49 ΕΚ των ειδικών περιορισμών που επιβλήθηκαν στον κάτοχο της άδειας μονοπωλίου

70 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινιστεί εάν συνάδουν προς το άρθρο 49 ΕΚ ορισμένοι ειδικοί περιορισμοί που επιβάλλει στον κάτοχο της άδειας του μονοπωλίου η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, όσον αφορά τη νομική μορφή του, το ύψος του εταιρικού κεφαλαίου του, την τοποθεσία της έδρας του και τη δυνατότητα συστάσεως θυγατρικών σε κράτη μέλη διαφορετικά από εκείνο στο οποίο έχει την έδρα του ο κάτοχος της άδειας.

71 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί εισαγωγικά, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 97 των προτάσεών του, ότι, στον βαθμό που το μονοπώλιο συνιστά ένα εξαιρετικά περιοριστικό μέτρο, πρέπει να αποσκοπεί στη διασφάλιση ενός ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών και πρέπει, επομένως, να συνοδεύεται από τη δημιουργία ενός κανονιστικού πλαισίου ικανού να εγγυηθεί ότι ο κάτοχος της άδειας του εν λόγω μονοπωλίου θα είναι πράγματι σε θέση να επιδιώξει, κατά συνεπή και συστηματικό τρόπο, τους καθορισθέντες σκοπούς, μέσω μιας προσφοράς υπολογιζόμενης ποσοτικώς και διαμορφούμενης ποιοτικώς σε συνάρτηση με τους εν λόγω σκοπούς, καθώς και υποκείμενης σε αυστηρό έλεγχο εκ μέρους των δημοσίων αρχών (προπαρατεθείσες αποφάσεις Stoß κ.λπ., σκέψη 83, και Zeturf, σκέψη 58).

72 Επομένως, η επιβολή ορισμένων περιορισμών στον κάτοχο της άδειας μονοπωλίου στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών όχι μόνο συνάδει, κατ' αρχήν, με το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και απαιτείται από αυτό. Οι περιορισμοί αυτοί πρέπει, περαιτέρω, να μην αντιβαίνουν στις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης όσον αφορά την αναλογικότητά τους, ειδικότερα να μπορούν να εξασφαλίσουν ότι οι σκοποί που επιδιώκει η δημιουργία του καθεστώτος μονοπωλίου θα επιτευχθούν και ότι δεν θα υπάρξει υπέρβαση του αναγκαίου για την επίτευξή τους μέτρου. Μολονότι ο έλεγχος αυτός απόκειται κατ' αρχήν στο αιτούν δικαστήριο, οι ακόλουθες παρατηρήσεις μπορούν να είναι χρήσιμες συναφώς.

— Ως προς τη νομική μορφή και το ύψος του εταιρικού κεφαλαίου του κατόχου της άδειας μονοπωλίου

73 Όπως προκύπτει από το άρθρο 14, παράγραφος 2, σημεία 1 και 3, του GSpG, ο κάτοχος της άδειας μονοπωλίου εκμεταλλεύσεως ηλεκτρονικών λαχειοφόρων αγορών πρέπει, αφενός, να είναι κεφαλαιουχική εταιρία και, αφετέρου, να διαθέτει εταιρικό ή καταβεβλημένο ονομαστικό κεφάλαιο τουλάχιστον 109 000 000 ευρώ.

74 Κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, η προϋπόθεση σχετικά με τη νομική μορφή ανταποκρίνεται στη βούληση να επιβληθεί στον κάτοχο της άδειας του μονοπωλίου μια διαφανής εταιρική δομή για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και την πρόληψη της απάτης. Υπογραμμίζει ότι η νομοθεσία της Ένωσης προβλέπει την ίδια απαίτηση τηρήσεως ειδικής νομικής μορφής στον τομέα των ασφαλίσεων. Όσον αφορά το ύψος του εταιρικού κεφαλαίου, η εν λόγω κυβέρνηση υποστηρίζει ότι είναι ανάλογο με το ποσό των χρημάτων τα οποία ο κάτοχος της άδειας του μονοπωλίου μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει στα διάφορα παιχνίδια που επιτρέπεται να προτείνει διαδικτυακά, δεδομένου ότι αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν ένα τζακ ποτ πολλών εκατομμυρίων.

75 Οι Dickinger και Ömer, αντιθέτως, προβάλλουν ότι το απαιτούμενο εταιρικό κεφάλαιο ύψους 109 000 000 ευρώ είναι δυσανάλογο σε σχέση με το κεφάλαιο που απαιτείται για τη σύσταση χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, το οποίο, στην Αυστρία, ανέρχεται σε 5 000 000 ευρώ.

76 Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο με τη σκέψη 30 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Engelmann, η απαίτηση να έχουν οι επιχειρηματίες στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών συγκεκριμένη νομική μορφή μπορεί, λόγω των υποχρεώσεων που υπέχουν ορισμένα είδη εταιριών, ειδικότερα όσον αφορά την εσωτερική τους οργάνωση, την τήρηση των λογαριασμών τους, τους ελέγχους στους οποίους δύνανται να υποβληθούν και τις σχέσεις τους με τους τρίτους, να δικαιολογείται από τον σκοπό της αποτροπής της νομιμοποιήσεως εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της αποτροπής της απάτης, τον οποίο επικαλείται εν προκειμένω η Αυστριακή Κυβέρνηση.

77 Ομοίως, η απαίτηση υπάρξεως ενός αρκετά μεγάλου εταιρικού κεφαλαίου μπορεί να αποβεί χρήσιμη για να διασφαλιστεί η οικονομική δυνατότητα του επιχειρηματία και να υπάρξουν εγγυήσεις για το ότι είναι σε θέση να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που ενδέχεται να ανακύψουν έναντι των παικτών που κερδίζουν. Ωστόσο, πρέπει να υπομνησθεί ότι η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας απαιτεί, ιδίως, ο επιβληθείς περιορισμός να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει, εξετάζοντας τις λοιπές δυνατότητες διασφαλίσεως της εκ μέρους του επιχειρηματία καταβολής στους παίκτες των ποσών που κερδίζουν, τον αναλογικό χαρακτήρα αυτής της απαιτήσεως.

— Όσον αφορά τον προσδιορισμό του τόπου στον οποίο πρέπει να έχει την έδρα του ο κάτοχος της άδειας μονοπωλίου

78 Το άρθρο 14, παράγραφος 2, σημείο 1, του GSpG προβλέπει ότι ο κάτοχος της άδειας μονοπωλίου εκμεταλλεύσεως λαχειοφόρων αγορών πρέπει να έχει την εταιρική έδρα του στο εθνικό έδαφος.

79 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 120 των προτάσεών του, η προϋπόθεση αυτή συνιστά μέτρο που εισάγει δυσμενή διάκριση και μπορεί να είναι δικαιολογημένη μόνο για κάποιον από τους λόγους του άρθρου 46 ΕΚ, δηλαδή την προστασία της δημοσίας τάξεως, της δημόσιας ασφάλειας ή της δημόσιας υγείας.

80 Η Αυστριακή Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η ύπαρξη εταιρικής έδρας εντός του εθνικού εδάφους είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική παρακολούθηση των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών και ότι οι αυστριακές αρχές δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες ελέγχου όταν πρόκειται για επιχειρηματίες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη. Υποστηρίζει επίσης ότι η παρουσία ενός κρατικού επιτρόπου στα όργανα εποπτείας του κατόχου της άδειας επιτρέπει στις αρμόδιες εθνικές αρχές να παρακολουθούν αποτελεσματικά τις αποφάσεις και τη διαχείριση του κατόχου της άδειας του μονοπωλίου. Οι εν λόγω αρχές θα είναι έτσι σε θέση να γνωρίζουν τις αποφάσεις του κατόχου της άδειας πριν από την εφαρμογή τους και να αντιταχθούν σε αυτές, εφόσον έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς της εθνικής πολιτικής στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών. Κατά την κυβέρνηση αυτή, οι εν λόγω αρχές δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες όταν πρόκειται για επιχείρηση εγκατεστημένη σε άλλο κράτος μέλος.

81 Όπως επισημαίνεται στη σκέψη 53 της παρούσας αποφάσεως, οι Dickinger και Ömer καθώς και η Κυβέρνηση της Μάλτας, στηριζόμενοι ειδικότερα στο άρθρο 14, παράγραφος 5, του GSpG, προβάλλουν αντιθέτως ότι κύριος σκοπός της επίμαχης νομοθεσίας είναι η αύξηση των φορολογικών εσόδων από τα τυχερά παιχνίδια. Μολονότι η ερμηνεία της διατάξεως αυτής εμπίπτει στην αρμοδιότητα του αιτούντος δικαστηρίου, επιβάλλεται εν πάση περιπτώσει η διαπίστωση ότι ένα σύστημα παραχωρήσεως αδειών που στηρίζεται στο κριτήριο της μεγιστοποιήσεως των εσόδων για το Δημόσιο, το οποίο θέτει συστηματικά σε μειονεκτική θέση τους επιχειρηματίες που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη εκτός της Δημοκρατίας της Αυστρίας εκ μόνου του γεγονότος ότι ο επιχειρηματίας που έχει την εταιρική έδρα του στην

Αυστρία ενδέχεται να καταβάλει περισσότερους φόρους στην Αυστρία από τον επιχειρηματία που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συμβατό με το δίκαιο της Ένωσης.

82 Όσον αφορά ειδικότερα τον σκοπό του ελέγχου και της εποπτείας του κατόχου της άδειας μονοπωλίου και το επιχείρημα της Αυστριακής Κυβερνήσεως ότι είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί ο αποτελεσματικός έλεγχος των επιχειρηματιών, ιδίως με την παρουσία κρατικών επιτρόπων, πρέπει να υπομνησθεί ότι κατά πάγια νομολογία η έννοια της δημοσίας τάξεως, αφενός, προϋποθέτει πραγματική και επαρκώς σοβαρή απειλή που θίγει θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας και, αφετέρου, πρέπει να ερμηνεύεται στενά, δεδομένου ότι συνιστά δικαιολογητικό λόγο παρεκκλίσεως από θεμελιώδη αρχή της Συνθήκης (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 18ης Μαΐου 1982, 115/81 και 116/81, Adoui και Cornuaille, Συλλογή 1982, σ. 1665, σκέψη 8, Calfa, προπαρατεθείσα, σκέψεις 21 και 23, της 20ής Νοεμβρίου 2001, C-268/99, Jany κ.λπ., Συλλογή 2001, σ. I-8615, σκέψη 59, καθώς και της 22ας Δεκεμβρίου 2008, C-161/07, Επιτροπή κατά Αυστρίας, Συλλογή 2008, σ. I-10671, σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

83 Συνεπώς, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να καθορίσει, πρώτον, εάν οι σκοποί που επικαλείται η Αυστριακή Κυβέρνηση μπορούν να εμπίπτουν στην έννοια αυτή και, δεύτερον, ενδεχομένως, εάν η επίμαχη στη υπόθεση κύριας δίκης υποχρέωση που αφορά την εταιρική έδρα πληροί τα κριτήρια της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας που θέτει η νομολογία του Δικαστηρίου.

84 Το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει, ιδίως, εάν υπάρχουν και άλλα μέσα, λιγότερο περιοριστικά, για να εξασφαλιστεί ένα επίπεδο ελέγχου των δραστηριοτήτων των επιχειρηματιών που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη αντίστοιχο με εκείνο που υφίσταται για τους επιχειρηματίες που είναι έχουν την έδρα τους στην Αυστρία.

— Ως προς την απαγόρευση συστάσεως θυγατρικών με έδρα σε άλλα κράτη μέλη

85 Δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 1, του GSpG, ο κάτοχος της άδειας δεν έχει δικαίωμα να συστήσει θυγατρικές εκτός Αυστρίας.

86 Κατά την Αυστριακή Κυβέρνηση, η απαγόρευση αυτή συγκεκριμενοποιεί απλώς την αντίληψη ότι αρμόδιο για τη ρύθμιση της εκμεταλλεύσεως των τυχερών παιχνιδιών στο έδαφός του είναι το οικείο κράτος μέλος.

87 Ωστόσο, η ελευθερία κάθε κράτους μέλους να ρυθμίσει την εκμετάλλευση των τυχερών παιχνιδιών στο έδαφός του δεν συνιστά, καθεαυτή, θεμιτό σκοπό γενικού συμφέροντος ικανό να δικαιολογήσει περιορισμό των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η Συνθήκη.

88 Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν προβλήθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου καμία νόμιμη δικαιολογία για την επίμαχη στην κύρια δίκη απαγόρευση που επιβλήθηκε στον κάτοχο της άδειας μονοπωλίου να συστήσει θυγατρικές εκτός Αυστρίας.

Ως προς τη διενέργεια ελέγχων των κατόχων της άδειας τυχερών παιχνιδιών σε άλλα κράτη μέλη

89 Στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν οι έλεγχοι των κατόχων της άδειας τυχερών παιχνιδιών που διενεργούνται σε άλλα κράτη μέλη είναι λυσιτελείς για την εκτίμηση της αναλογικότητας της επιλογής του εθνικού νομοθέτη να δημιουργήσει μονοπώλιο στον τομέα των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών καζίνου.

90 Όπως προκύπτει από τη διατύπωση του τρίτου ερωτήματος, το αιτούν δικαστήριο λαμβάνει ως αφετηρία, αφενός, ότι τα πολιτικής φύσεως συμφέροντα που επικαλείται το κράτος μέλος υποδοχής, δηλαδή η Αυστριακή Δημοκρατία, για να δικαιολογήσει τον επίμαχο στην κύρια δίκη περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ελήφθησαν επαρκώς υπόψη στο κράτος μέλος εγκαταστάσεως, εν προκειμένω τη Δημοκρατία της Μάλτας, και, αφετέρου, ότι οι ισχύουσες διατάξεις στο κράτος μέλος αυτό είναι εξίσου αυστηρές, αν όχι και αυστηρότερες, από εκείνες που ισχύουν στο κράτος μέλος υποδοχής.

91 Η Κυβέρνηση της Μάλτας υποστηρίζει, στο πλαίσιο αυτό, ότι το κράτος της Μάλτας ήταν το πρώτο που ανέπτυξε ένα ρυθμιστικό σύστημα ειδικά σχεδιασμένο για τον έλεγχο και την εποπτεία των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών το οποίο, μολονότι βασίζεται στις ίδιες αρχές και έχει τους ίδιους σκοπούς με τις αρχές και τους σκοπούς που χαρακτηρίζουν τη ρύθμιση των παραδοσιακών δικτύων διαθέσεως στην αγορά των υπηρεσιών αυτών, έχει σχεδιαστεί με σκοπό να ανταποκριθεί στους εγγενείς κινδύνους που συνδέονται με αυτά τα σύγχρονα συστήματα εκμεταλλεύσεως. Οι έλεγχοι που διενεργούνται στο έδαφος της Μάλτας υπερβαίνουν μεταξύ άλλων την επιφανειακή εξέταση που διενεργήθηκε στο Γιβραλτάρ στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International.

92 Εξάλλου, οι Dickinger και Ömer, καθώς και η Κυβέρνηση της Μάλτας, προβάλλουν ότι τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια μπορούν να ελεγχθούν αποτελεσματικότερα από τα παραδοσιακά τυχερά παιχνίδια λόγω της ιχνηλασιμότητας όλων των συναλλαγών που πραγματοποιούνται ηλεκτρονικώς, γεγονός που παρέχει τη δυνατότητα μεταξύ άλλων να εντοπιστούν εύκολα οι προβληματικές ή ύποπτες συναλλαγές. Περαιτέρω, επειδή είναι απαραίτητο οι καταναλωτές να διαθέτουν τραπεζικό λογαριασμό για την πληρωμή των κερδών, είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη διαφάνεια σε σχέση με τα παραδοσιακά τυχερά παιχνίδια.

93 Οι Μαλτέζοι επιχειρηματίες του ομίλου bet-at-home.com αποτέλεσαν αντικείμενο αυστηρών ελέγχων εισόδου που συνεπάγονται εξέταση των επαγγελματικών τους προσόντων και της ακεραιότητάς τους. Οι επιχειρηματίες αυτοί εξακολουθούν να υπόκεινται στον έλεγχο και στη συνεχή εποπτεία εκ μέρους των αρχών της Μάλτας που είναι αρμόδιες για τη ρύθμιση του εν λόγω τομέα, ιδίως δε της Lotteries and Gaming Authority. Η αρχή αυτή εφαρμόζει προηγμένα και ισχυρά συστήματα

ελέγχου, τα οποία περιλαμβάνουν έλεγχο των προσώπων που εμπλέκονται, καθώς και των συστημάτων και των διαδικασιών που χρησιμοποιεί ο επιχειρηματίας.

94 Οι Dickinger και Ömer, καθώς και η Κυβέρνηση της Μάλτας, επικαλούνται πάγια νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία δεν συνάδει κατ' αρχήν με την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών η επιβολή περιορισμών σε παρέχοντα υπηρεσίες για τη διασφάλιση γενικών συμφερόντων, στο μέτρο που τα συμφέροντα αυτά διαφυλάσσονται ήδη από τους κανόνες στους οποίους υπόκειται ο παρέχων τις υπηρεσίες εντός του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1981, 279/80, Webb, Συλλογή 1981, σ. 3305, σκέψη 17· της 23ης Νοεμβρίου 1999, C-369/96 και C-376/96, Arblade κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-8453, σκέψεις 34 και 35, καθώς και της 22ας Ιανουαρίου 2002, C-390/99, Canal Satélite Digital, Συλλογή 2002, σ. I-607, σκέψη 38).

95 Προβάλλουν, συνεπώς, ότι, εφόσον οι έλεγχοι που διενεργούνται στη Μάλτα αποτελούν εγγύηση για τα επαγγελματικά προσόντα και την επαγγελματική εντιμότητα των μαλτέζικων θυγατρικών, το άρθρο 49 ΕΚ αντίκειται στον εκ μέρους των αυστριακών αρχών αποκλεισμό τους από την αγορά της Αυστρίας λόγω της προβαλλόμενης επιδιώξεως του σκοπού της προστασίας των παικτών από απάτες εκ μέρους των επιχειρηματιών που δραστηριοποιούνται στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών.

96 Λαμβανομένων υπόψη του περιθωρίου αυτού αξιολογήσεως και της απουσίας οιασδήποτε σχετικής κοινοτικής εναρμονίσεως, δεν μπορεί, στην παρούσα φάση εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, να υπάρξει υποχρέωση αμοιβαίας αναγνωρίσεως των αδειών που χορηγούν τα κράτη μέλη (απόφαση Stoß κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 112). Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η ρύθμιση του τομέα των τυχερών παιχνιδιών δεν έχει εναρμονισθεί εντός της Ένωσης και δεδομένων των σημαντικών διαφορών μεταξύ των επιδιωκόμενων σκοπών και των επιπέδων προστασίας που θέτουν οι ρυθμίσεις των διαφόρων κρατών μελών, το γεγονός απλώς ότι ένας επιχειρηματίας προτείνει νομίμως υπηρεσίες εντός κράτους μέλους, στο οποίο είναι εγκατεστημένος και στο οποίο, κατ' αρχήν, ήδη πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις και υπόκειται σε ελέγχους εκ μέρους των αρμόδιων αρχών του δεύτερου αυτού κράτους, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκής εγγύηση προστασίας των καταναλωτών του πρώτου κράτους έναντι των κινδύνων διάπραξης απατών και εγκλημάτων, λαμβανομένων υπόψη των δυσκολιών που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, οι αρχές

του κράτους μέλους εγκαταστάσεως προς αξιολόγηση των επαγγελματικών προσόντων και της επαγγελματικής εντιμότητας των επιχειρηματιών (προπαρατεθείσα απόφαση Liga Portuguesa de Futebol Profissional και Bwin International, σκέψη 69).

97 Εξάλλου, όπως υπομνήσθηκε στη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως, το γεγονός και μόνον ότι ένα κράτος μέλος επέλεξε σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στον τομέα αυτόν. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι αρμόδιες αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν.

98 Συγκεκριμένα, τα διάφορα κράτη μέλη δεν διαθέτουν απαραιτήτως τα ίδια τεχνικά μέσα για τον έλεγχο των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών και δεν προβαίνουν αναγκαστικά στις ίδιες επιλογές. Μολονότι η Κυβέρνηση της Μάλτας ισχυρίσθηκε ότι η Δημοκρατία της Μάλτας είναι το πρώτο κράτος μέλος που ανέπτυξε ένα ρυθμιστικό σύστημα ειδικά σχεδιασμένο για τον έλεγχο και την εποπτεία των διαδικτυακών τυχερών παιχνιδιών, το γεγονός ότι μπορεί να επιτευχθεί ένα συγκεκριμένο επίπεδο προστασίας των καταναλωτών από απάτες του επιχειρηματία σε ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος με την εφαρμογή εξελιγμένων τεχνικών ελέγχου και εποπτείας δεν επιτρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το ίδιο επίπεδο προστασίας μπορεί να επιτευχθεί σε άλλα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν αυτά τα τεχνικά μέσα ή δεν έχουν προβεί στις ίδιες επιλογές. Το κράτος μέλος μπορεί, εξάλλου, νομίμως να θελήσει να εποπτεύει μια οικονομική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στο έδαφός του, γεγονός που θα ήταν αδύνατο εάν έπρεπε να βασιστεί σε ελέγχους που διενεργούνται από τις αρχές άλλου κράτους μέλους μέσω ρυθμιστικών συστημάτων τα οποία δεν ελέγχει το ίδιο.

99 Επομένως, η νομολογία που επικαλούνται οι Dickinger και Ömer, καθώς και η Κυβέρνηση της Μάλτας, κατά την οποία η επιβολή περιορισμών σε παρέχοντα υπηρεσίες για τη διασφάλιση γενικών συμφερόντων στο μέτρο που τα συμφέροντα αυτά διαφυλάσσονται στο κράτος μέλος εγκαταστάσεως, δεν έχει εφαρμογή στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης σε τομέα όπως αυτός των τυχερών παιχνιδιών, ο οποίος δεν έχει εναρμονιστεί στο πλαίσιο της Ένωσης και στον οποίο τα

κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τους σκοπούς που προτίθενται να επιδιώξουν και το επίπεδο προστασίας που θέτουν.

100 Επομένως, στο πρώτο και τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι: Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι:

α) κράτος μέλος το οποίο επιδιώκει την εξασφάλιση ενός ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών μπορεί βασίμως να θεωρεί ότι μόνον η δημιουργία μονοπωλίου υπέρ ενός και μοναδικού οργανισμού που υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο εκ μέρους των δημοσίων αρχών μπορεί να παράσχει στις εν λόγω αρχές τη δυνατότητα να ελέγχουν την εγκληματικότητα που ενυπάρχει στον τομέα αυτόν και να επιδιώκουν την επίτευξη του σκοπού αποτροπής του ενδεχομένου ενθαρρύνσεως υποβολής σε υπερβολικά υψηλές δαπάνες για τυχερά παιχνίδια και καταστολής της εξαρτήσεως από αυτά κατά αρκούντως αποτελεσματικό τρόπο,

β) προκειμένου μια εθνική ρύθμιση, η οποία καθιερώνει μονοπώλιο στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών παρέχοντας τη δυνατότητα στον κάτοχο της άδειας του μονοπωλίου να ασκεί επεκτατική πολιτική, να συνάδει με τους σκοπούς της καταπολεμήσεως της εγκληματικότητας καθώς και της μειώσεως των ευκαιριών συμμετοχής σε παιχνίδια, πρέπει:

— να στηρίζεται στη διαπίστωση ότι οι εγκληματικές δραστηριότητες και οι ενέχουσες απάτη δραστηριότητες που σχετίζονται με τυχερά παιχνίδια και η εξάρτηση από τυχερά παιχνίδια αποτελούν πρόβλημα στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, πρόβλημα το οποίο θα ήταν δυνατό να αντιμετωπισθεί με την επέκταση των εγκεκριμένων και νομοθετικώς ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων, και

— να επιτρέπει μόνον τη χρησιμοποίηση λελογισμένης διαφημίσεως και αυστηρώς περιοριζόμενης σε ό,τι απαιτείται προκειμένου να κατευθυνθούν οι καταναλωτές προς τα ελεγχόμενα δίκτυα παιγνίων,

γ) το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος επέλεξε σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν

θεσπιστεί στον τομέα αυτόν, οι οποίες πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι αρμόδιες αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν.

Επί των δικαστικών εξόδων

101 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Η επιβολή ποινικών κυρώσεων για την παραβίαση μονοπωλίου εκμεταλλεύσεως τυχερών παιχνιδιών, όπως το μονοπώλιο εκμεταλλεύσεως παιχνιδιών καζίνου μέσω του Διαδικτύου που προβλέπει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική ρύθμιση, αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα στο άρθρο 49 ΕΚ, εάν η εν λόγω ρύθμιση δεν συνάδει με τις διατάξεις του δικαίου αυτού.

2) Το άρθρο 49 ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι έχει εφαρμογή σε υπηρεσίες τυχερών παιχνιδιών που παρέχονται μέσω Διαδικτύου στο έδαφος ενός κράτους μέλους υποδοχής από επιχειρηματία εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος παρά το γεγονός ότι ο επιχειρηματίας αυτός:

— **α) εγκατέστησε στο κράτος μέλος υποδοχής ορισμένη υποδομή, όπως έναν κεντρικό υπολογιστή, και**

— **β) επικαλείται υπηρεσίες υποστήριξης στον τομέα της πληροφορικής τις οποίες λαμβάνει, προκειμένου να παράσχει τις υπηρεσίες του σε καταναλωτές στο κράτος μέλος υποδοχής, από παρέχοντα εγκατεστημένο στο ίδιο κράτος μέλος.**

3) Το άρθρο 49 ΕΚ έχει την έννοια ότι:

α) κράτος μέλος το οποίο επιδιώκει την εξασφάλιση ενός ιδιαιτέρως υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών μπορεί βασίμως να θεωρεί ότι μόνον η δημιουργία μονοπωλίου υπέρ ενός και μοναδικού οργανισμού που υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο εκ μέρους των δημοσίων αρχών μπορεί να παράσχει στις εν λόγω αρχές τη δυνατότητα να ελέγχουν την εγκληματικότητα που ενυπάρχει στον τομέα αυτόν και να επιδιώκουν την επίτευξη του σκοπού αποτροπής του ενδεχομένου ενθαρρύνσεως υποβολής σε υπερβολικά υψηλές δαπάνες για τυχερά παιχνίδια και καταστολής της εξαρτήσεως από αυτά κατά αρκούντως αποτελεσματικό τρόπο,

β) προκειμένου μια εθνική ρύθμιση, η οποία καθιερώνει μονοπώλιο στον τομέα των τυχερών παιχνιδιών παρέχοντας τη δυνατότητα στον κάτοχο της άδειας του μονοπωλίου να ασκεί επεκτατική πολιτική, να συνάδει με τους σκοπούς της καταπολεμήσεως της εγκληματικότητας καθώς και της μειώσεως των ευκαιριών συμμετοχής σε παιχνίδια, πρέπει:

— **να στηρίζεται στη διαπίστωση ότι οι εγκληματικές δραστηριότητες και οι ενέχουσες απάτη δραστηριότητες που σχετίζονται με τυχερά παιχνίδια και η εξάρτηση από τυχερά παιχνίδια αποτελούν πρόβλημα στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, πρόβλημα το οποίο θα ήταν δυνατό να αντιμετωπισθεί με την επέκταση των εγκεκριμένων και νομοθετικώς ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων, και**

— **να επιτρέπει μόνον τη χρησιμοποίηση λελογισμένης διαφημίσεως και αυστηρώς περιοριζόμενης σε ό,τι απαιτείται προκειμένου να κατευθυνθούν οι καταναλωτές προς τα ελεγχόμενα δίκτυα παιγνίων,**

γ) το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος επέλεξε σύστημα προστασίας διαφορετικό από εκείνο που υιοθέτησε άλλο κράτος μέλος δεν μπορεί να έχει επίπτωση στην εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί στον τομέα αυτόν, οι οποίες πρέπει να αξιολογούνται αποκλειστικά υπό το φως των σκοπών που επιδιώκουν οι αρμόδιες αρχές του ενδιαφερομένου κράτους μέλους και του επιπέδου της προστασίας που σκοπούν να διασφαλίσουν.

(υπογραφές)